

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 34

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A SVB IVGA AENEAE] sub coniunctionem inæqualem, ac disparem, duramque seruitutem. Est enim durissimum seruitutis genus eam amare, quæ aspernetur amantem. *aeneae* autem scriptum reperitur in cod. Donati & Faëni sine aspirationis nota in secunda syllaba: quam scripturam secutus sum. nam & Aulus Gell. lib. 2. cap. 4. testatur nomen *aëna* in libro mirandæ vetustatis 2. *Aeneid*, scriptum fuisse sine aspiratione. Idem tamen ascribit aspirationis notam postea esse appositam.

SÆVO] χαλεπῶ, difficili, immiti, vt supra Ode 19. *Mater sana Cupidinum*. hæc enim vis est nominis, sæuus. sic & Ode 29. lib. 3. *Fortuna sano leta negotio*. & epist. ad Iul. Florum lib. 2. *ne mea sanus Iurgares, ad te quod epistola nulla veniret*. & Saty. 2. lib. 2. *hic neque seruis Albuci senis exemplo, dum munia didit, Sæuus erit*. sup. Od. 12. *Sana paupertas*. infra Ode 35. *sana necessitas*. epist. ad Lollium lib. 1. *Utruerum credas sano dictata magistro Reddere*. Lucretius lib. 3. *sanas tolerare procellas*. Terentius Phorm. *Conclusam hic habeo uxorem sanam*. Ex quo sanuitia, asperitas quædam, & iracundia, χαλεπότης. Ode 12. lib. 2. *dum fragrantia detorquet ad Oscula Cervicem, aut facili sanuitia negat*. Virgil. *Aeneid*. 1. *sæuūq; ambobus Achillem*. & 2. *hic sæuus tendebat Achilles*. & verbum sanuire χαλεπαίειν. Saty. 2. *Sanuat, atque novos moueat fortuna tumultus*, &c. & Ode. 3. lib. 3. *Dum longus inter sanuat Ilium, Romamque pontus*. Plautus Epidico: *sed memento, si quid sanuiunt senes, suppetias mihi cū sorore ferre*. Virg. *Æn*. 6. *ne sani magna sacerdos*.

B Ioco] Iocum, Deum hoc loco accipio. vt supra Ode 2. *Quam Iocus circumuolat, & Cupido*: vt fit, cui Veneri, vnâ cum sæuo Cupidine, placet impares & discordeis formas inter se iungere. Sed Passeratius mauult iocum hic poni pro re ludicra & oblectamento Veneris: vt Od. 2. huius libri, bellum Martis ludum appellauit: *Heu nimis longo satiate ludo*. similia sunt illa: Od. 29. lib. 3. *Fortuna sano leta negotio, Ludum insolentem ludere pertinax*. & Ode 1. lib. 2. *Ludumque fortuna*, &c. & Od. 28. huius lib. *Dant alios furie sano spectacula Marti*, &c.

C IPSVM ME MELIOR] cum ego ipse ab elegantiore & commodiore puella vltro expeterer, Myrtala tamen difficili, sæua, iracundæ, à me alienæ seruebam: quæ mihi seruitus erat iucunda.

GRATA DETINUIT COMP. MYRT.] id est, grata seruitute. duo inter se coniunxit prope modum repugnantia. nam vix credibile est cuiquam seruitutem & compedes esse gratas. Et tamen hoc in amore euenit, quale est illud γλυκύπικρον. Ita autem gratæ sunt amantibus compedes, vt seruis dulcis est seruitus sub eo domino, vnde aliquid emolumentum sperant. Nam vt hi emolumentum spe capti dominorum sæuitiam perferunt: sic illi dominarum suarum amore irretiti, vnde sibi incredibileis voluptates promittunt, earum asperitatem æquo animo ferunt. hic igitur nomen *compedis* seruitutem significat: epithetum autem *grata* ei adiunctum declarat, amanteis libenter, & iucunde puellis ijs, quarum amore deuincti sunt, seruire, quantumuis difficiles sint, atque illibera-

les. sic Oda 11. lib. 4. *tenetque grata Compede vincitum*. Verbis proprijs amantium seruitutem, & puellarum dominationem demonstrauit Oda 8. lib. 2. *Adde quod pubes tibi crescit omnis: Seruitus crescit noua, nec priores Impia tectum domina relinquunt Sape minati*. alia translatione dixit epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *Thracæne vos, Ebrusque nivali Compede vincitum*, &c.

ACRIOR] iracundior, vt Ode 9. lib. 3. *Improbior iracundior Adria*. ὑπερβολῆ.

CURVANTIS CALAB. SINVS] id est, sese in Calabriam insinuantis.

Ode 34.

Pœnitere se, quod, dum Epicuræam disciplinam sectaretur, parum studiose Deos coluerit.

PARCUS DEORVM cultor, & infrequens,
 Insanientis dum sapientiæ
 Consultus erro, nunc retrorsum
 Vela dare, atque iterare cursus
 Cogor relictos. namque Diespiter
 Igni corusco nubila diuidens,
 Plerumque per purum tonanteis
 Egit equos, volucremque currum:
 Quo bruta tellus, & vaga flumina,
 Quo Styx, & inuisi horrida Tanari
 Sedes, Atlanteisque finis
 Concutitur. valet ima summis
 Mutare, & insignem attenuat Deus,
 Obscura promens. hinc apicem rapax
 Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit: hic posuisse gaudet.

PARCVS DEORVM] Dicit se, qui antea non satis piè, neque religiose deos immortalis coluerit, Cyrenaicæ & Epicurææ sectæ præceptis ac decretis imbutus, sententiam, consiliūque nunc necessariò mutare, Deorum metu non inani perterritum.

INSAN. DVM SAP.] *consultus sapientiæ* sic dictum, vt dicimus, iuriconsultus. *Sapientiam* autem *insanientem* intelligit Epicuræam, aut Cyrenaicam, quæ præter cetera, docet contemnere omnem religionem. venustè autem *insanientem sapientiam* dixit Græcorum exemplo: apud quos crebrum est hoc genus loquendi. Eurip. in Hecuba, *νύμφην ἀνυμφον, παρθένον τ' ἀπαρθένον*. Sopho. in Aiace: *ἐχθρῶν ἀδωρα δῶρα*. Oppianus *ἀλιευτ. δῶρα δὺσδωρα*. Iterum Sophocl. *γάμοι ἀγάμοι*. Idem in Electra: *μητρὶ ἀμήτωρ*. Aristoph. *βίος ἀβίωτος*. & Hom. *ὀδυσα. σ. ἢ τὰ χαίρος αἴρος ἐπίσασσον χακὸν ἔξει*. & *ὀδυσα. ψ. μήτηρ δὺσμητηρ*. & illud: *ἀχαίρις ἀβραδύτως, ἀχαίρις χαίρις*.

h iij qua

A quæ cum alij Latini scriptores, tum Horatius no-
 fter multis locis est imitatus. M. Tullius Philippica.
 1. *ijdemque bustum in foro facerent, qui illam in-
 sepultam sepulturam effecerant.* & vetus quidam
 poeta apud M. Tull. lib. 3. de orat. *Qua tempesta
 te Paris Helenam in nuptis iunxit nuptijs.* Catul. de
 nuptijs Pelei, *funera nec funera.* (quo loco admon-
 nitum lectorem velim, *nec funera*, vnum nomen
 esse: qualia sunt illa necopinatio, & apud Iuriscōs.
 res necmancipi, furtum necmanifestum.) Idem
 in Lucullo *vsus disciplina indocilis.* Ennius *artem
 inertem.* Horat. Ode 12. lib. 2. *facili seuitia.* (nam
 supra ostendimus, scæuum idem valere, quod χα-
 λειπὸν, id est, difficile.) his fere similia sunt illa, e-
 pist. ad Bullat. *Strenua nos exercet inertia.* & epist.
 ad Iccium *concordia discors.*

NUNC RETRORSUM VELA DARE,] sic
 Virg. lib. 3. *Certum est dare linteae retrò, &c.*

ATQUE ITERARE CURS. COG. REL.]
 Græcum verbum expressit *πανδρομειν*, id est, re-
 currere. De verbo *iterare* diximus ad Od. 7. est
 autem ἀμνηστία, cum significet se cogi mutare cō-
 silium. Cursum perspicuè hîc posuit pro naviga-
 tione, vt supra annot. ad Od. 28.

B **DIES PATER]** Iupiter. Varro lib. 4. de lingua
 Lat. *Dies pater, id est, Dies pater.* Dies pater, id est,
 diei & lucis pater. Dionem etiam *δία κεραύνιον*, id
 est Iouem Fulmineum esse dicunt: quæ notio hu-
 ic loco valde quadrat.

IGNI CORVSCO.] fulmine. sic M. Tull.
 Tusc. 2. *Iace obsecro in me vim coruscam fulminis.* at
 Virg. *Æn. 2. ense coruscum* appellat.

PLERVMOVE PER PURVM] hoc negat
 Lucret. lib. 6. fieri posse, his verbis, *Fulgmina cigni
 er è crassis, alièque putandū est Nubibus exstructis.
 nam calo nulla sereno, Nec leuiter densis mitūtur nu-
 bibus vumquam.* idem paullo pōst, *Denique cur nū-
 quam calo iacit vndique puro Iupiter in terras fulmē,
 sonitūque profundū?* Sallust. tamen hist. de bell.
 Catilinar. narrat M. Herennium die sereno ful-
 mine ictum esse. Sed in his intelligendum est ton-
 nitrua & fulmina naturalia, calo nubilo, & nubi-
 bus alte exstructis fieri: prodigiosa autem & diui-
 na puro, & sereno. Itaque videtur hîc Horatius
 (vt rectè iudicabat Germanus Valens) significare,
 talia fulmina, qualia hîc describit, malum sibi mi-
 nari, nisi resipiscat: eadēque valere, ad se & cete-
 ros homines ab impietate deterrendos. Nam ton-
 nitrua & fulmina diuina, qualia sunt ea, quæ calo
 puro fiunt, tristitia, & mala portendunt homini-
 bus. Ex ea opinione sunt illa Virg. Georg. 1. *Non
 alias calo ceciderunt plura sereno Fulgura, nec dirio-
 ties arseve cometa.* Idem lib. 8. *Æn. Iterum atque i-
 terum fragor intonat ingens, Arma inter nubem cali
 regione serena Per sudæm rutilare vident, & pulsa to-
 nare.* Idem lib. 9. *Æneid. Audijt & calo genitor de
 parte serena Intonuit lauum.* Homer. *ὄδυσσ. υ. ἢ μ-
 χαλ' ἐβρόντησας ἀπ' ἕραν ἄστρόεντος. Οὐδέ ποθι νέφος ἐστὶ, πέ-
 ρας νυ πῶ τὸ δὲ φαίσεις.* id est, ὁ Iupiter, profectò gra-
 uiter è calo tonnuisti: neque tamen vsquam nubes
 est: ostentum igitur aliquod tuum nobis præbes.
 M. Tull. *Aut cum terribili percussus fulmine ciuis
 Luce serenanti vitæ lumina liquit.*

C

PER PURVM] calo sereno. sic Virgilius Ge-
 org. 2. *& dum se letus ad auras Palmes agit laxis per
 purum immissus habenis.* δι' αἰθρίας dicunt Græci.

TON. EGIT EQ. VOLVCR.] tonuit. sed
 poetarum more locutus est, vt supra Ode 12. *Tu
 grani curru quaties Olympum.*

QVO BRUTA TELLVS] sic infra Ode 4.
 lib. 3. tellurem inertem appellat: vtrumq; quia
 hoc elementum omnium grauiissimum, atque (vt
 ita dicam) immobilissimum est. *Nam brutum* (in-
 quit Festus) *antiqui grauem appellabant.* Nonius
 autem *Brutum dicitur hebes atque obtusum.* Serui-
 us tamen *brutam* videtur interpretari immobi-
 lem. Ille enim ad illum Virgilij locum 10. *Æneid.
 Et tremefacta solo Tellus, &c.* notat hæc quæ se-
 quuntur, *loquente Ioue stupor elementorum ostendi-
 tur per natura mutationem. Nam quicquid in eter-
 no motu est, quieuit: & contra terra mota est, quæ
 semper immobilis est.* vnde Horat. *Quo bruta tel-
 lus, &c.*

STYX] Cùm multa scribat Pausanias in Arca-
 dicis de Styge, tùm hæc quoq; tradit, Homerum
 Stygis nomen in suam pōsin coniecisse respicien-
 tem ad eam aquam, quæ è Styge, fluuio Arcadico
 manat. Nam in iure iurando Iunonis (inquit) fe-
 cit eam ita loquentem, *Ἴστω γὰρ τὸ δὲ γαῖα καὶ ἕρανός ἐυ-
 ρύς ὑπὸ θεῶ, καὶ τὸ καπιθόμενον εὐρύς ὑδωρ.* Paulo pōst i-
 dem Pausanias, *Τὸ δὲ ὑδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρυμνῆ τοῦ ὄρους
 Νάνακριν πάλιν ἐμπέττει μὲν παρῶντες εἰς πέτρας ὑψηλὰς
 θὼν δὲ διὰ τῆς πέτρας εἰς τὴν Κραθίν ποταμὸν καπίσει. θάνατον δὲ
 τὸ ὑδωρ φέρει τὸ καὶ ἀνθρώπων καὶ ἄλλων ζώων παντῶ. Διέπει
 δὲ ὅππ γένοιτο πῶτι ὄλεθρος ἀπ' αὐτῶ καὶ αἰετῶν, αἱ τὸ ὑδωρ
 εἰ-
 πον παρῶν.* id est, aqua autem, quæ è faxo praru-
 pto ad Nonacrin manat, incidit primùm quidem
 in rupem excelsum: deinde posteaquam per ru-
 pem illam dimanauit, & inde exijt, in Crathin flu-
 uium delabitur. Mortem autem hæc aqua & ho-
 mini, & alij cuius animanti affert. Atque etiam a-
 iunt, capras quondam omneis, quæ ex hac aqua
 bibissent, interiisse. Sequitur deinceps apud Pau-
 saniam, Fueritne hoc veneni genere eneetus A-
 lexander magnus, pro comperto non habeo. memo-
 ria: certè proditum esse scio. Hæc Pausan. Plu-
 tarchus autem in Alexandro videtur non dubitare,
 quin Alexander huius aquæ potu extinctus sit.
 Iam quamobrem Dij per Stygiam paludem
 iurent, consule Eustath. & Seruium, & Arnobi-
 um.

TANARI.] *Τάναρως* (inquit interpres Pin-
 dari) *πόλις λακωνική, ἢ ἢ ἐστὶ πύλη εἰς ἀδύ.* id est, Tana-
 rus vrbs est Laconica, in qua est ad inferos ianua.
 alij dicunt esse promuntorium in Peloponneso,
 vbi specus est, Acherusia ei, quæ in Ponto est, si-
 milis.

VALET IMA SVMM. MV T.] id est,
 potest ea, quæ sunt humilia, & infima, summa ef-
 ficere, & contrà. Atque hanc sententiam mutua-
 tus esse videtur ab Hesiodo *ἔργ. καὶ ἡμερ.* vt rectè
 annotat M. Anton. Muretus: *ῥέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα
 δὲ βριάοντα χαλέπει,* id est, facile humilem attollit,
 seu potentem efficit: Sublatum autem & poten-
 tem extenuat, ac deprimit. Huc pertinet illud *Æ-*

fopi

A fopi responsum, qui interrogatus, quid Iupiter faceret, τὰ μὲν ὑψηλὰ παπεινοί, (inquit) τὰ δὲ παπνοὶ ὑψοί: id est, alta quidem humilia reddit, humilia autem attollit. Pindarus autem ἐιδ. η. Πυθ. docet, bona quæ appellantur, præfertim ea, quæ non sunt labore parata, non esse cuiusquam sapientiæ, aut consilio assignanda: sed deo, seu fortunæ. non enim esse in hominibus situm, vt sint opulenti ac beati: sed à fortuna facultates rei familiaris & copias suppeditari, ac præberi, quæ modò hunc attollat, ceterisque omnibus superiorem efficiat: modò illum deprimat, & in aliorum potestatem redigat. Sic Pindar. Τὰ δ' ἔκ' ἐπ' ἀνδράσι κείται δαίμων δὲ παρῖχει, ἄλλοτε δ' ἄλλον ὑπερθε βάλλων μὲν, ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτερον καταβαίνει. Eandem rem sic Xenophon libro 6. ἐκλυτικῶν. Καὶ ὁ θεὸς δ', ὡς ἔοικε πολλὰ κίς χεῖρες τὸς μὲν μικρὰς, μεγάλους ποιῶν, τὸς δὲ μεγάλους μικρὰς. id est, Deus autem, vt apparet, sæpenumerò amat & paruos atque humileis magnos facere, atque attollere: & magnos atque excelsos, minuere, ac deprimere. & Salust. coniur. Catil. *sed profectò Fortuna in omni re dominatur: ea res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebrat, obscuratque.*

B INSIGNEM ATTENUAT] obscurat, ita tenuem reddit, vt fugiat aspectum. τὸν ἀριστερὴν ἀμαυροῖ, ἐπιφανῆ ἀφανίζει, ἢ ἀφανῆ ποιεῖ.

OBSCURA PROMENS] id est, ea, quæ non apparet, retegens, aperiens, in promptu, atque in oculis omnium ponens.

HINC AP. RAPAX, &c.] Hæc coherent cum superioribus, vnòque spiritu (vt ita dicam) continentur. Ab hoc (inquit) fortuna summam opes, & amplissimos honores aufert, in illum transfert. ita videtur Deum & Fortunam pro eodem ponere.

CVM STRID. AC.] His verbis puto significari subitam fortunæ commutationem: quæ vix intelligi potest sine magno sonitu ac fragore, potius, quam eorum, qui de superiore gradu in inferiorem deturbantur, clamores & lamentationes. stridor enim sonitum ac strepitum significat, non clamorem, quamquam si quis hoc malit, pugnaire nolo, cum præfertim sic explicet Porphyrio.

Ode 35.

Ad Fortunam orans, vt seruet Cæsarem in Britannos ire meditantem.

O Diua, gratum quæ regis Antium,
Præfens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoribus,
Quicumque Bithyna laceßit
Carpathium pelagus carina.

D Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Vrbesq; gentesq; & Latium ferox,
Regumq; matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,

Iniurioso ne pede proruas

Stantem columnam: neu populus frequens

Ad arma cessanteis, ad arma

Concitet, imperiumq; frangat.

Te semper anteit sæua necessitas,

Clauos trabaleis, & cuneos manu

Gestans aëna: nec seuerus

Vncus abest, liquidumq; plumbum,

Te spes, & albo rara fides colit

Velata panno, nec comitem abnegat,

Vt cumque mutata potenteis

Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum, & meretrix retro

Periura cedit. diffugiunt cadis

Cum face siccatis amici,

Ferre iugum pariter dolosi.

Serues iturum Cæsarem in ultimos

Orbis Britannos, & iuuenum recens

Examen Eois timendum

Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu: cicatricum, & sceleris pudet,

Fratrumque. quid nos dura refugimus

Ætas? quid intactum nefasti

Liquimus? vnde manus iuuentus

Metu Deorum continuit? quibus

Pepercit aris? ô vtinam noua

Incude defigas recusum in

Massagetis, Arabasque ferrum.

O D I V A] M. Tull. lib. de natura Deor. 3. sub persona Cottæ ea, quæ à Balbo de dijs fuerant disputata, refellens, & contra disserens, ijs Dijs reiectis, qui à vetere Græcia conficti sunt, diique habiti, ea quoque, quæ rerum vim habent, non Deorum, è numero, &, pæne dicam, è concilio Deorum tollit, qualia sunt, mens, fides, spes, victoria, salus, concordia: *Aut enim illa (inquit) in nobismet insunt ipsis, vt mens, vt spes, vt virtus, vt concordia: aut optanda nobis sunt, vt honos. vt salus, vt victoria: quarum rerum utilitatem video: etiam consecrata simulacra: Quare autem in his vis deorum insit, tum intelligam, cum cognovero: quo in genere maxime est fortuna numeranda, quæ nemo ab inconstan-*
tia